

ΑΠΟ ΤΟΝ ΧΩΡΟ ΤΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ

ΑΝΘΡΩΠΩΝ ΠΑΘΗ ΣΤΗ ΖΩΗ ΚΑΙ ΣΤΟ ΘΕΑΤΡΟ

ΟΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΩΝ ΔΥΟ ΦΥΛΩΝ

Τραγωδία του Εϋριπίδη «ΑΛΚΗΣΤΗ».

Ἡ τραγωδία αὐτή τοῦ Εϋριπίδη (484-406 π.Χ.) διδάχθηκε στή Μεγάλα Διονύσια τό 438 π.Χ. ἀντί σατυρικοῦ δράματος.

Ὁ Δίας εἶχε ἐπιβάλει στόν Ἀπόλλωνα τήν ποινή νά γίνει δοῦλος τοῦ Ἄδμητου, βασιλέα τῶν Φερῶν (Θεσσαλία) ἐπί ἓνα χρόνο. Γιατί ὁ Ἀπόλλωνας ἐσκότωσε τοὺς Κύκλωπες, κατασκευαστές τοῦ κεραυνοῦ μέ τόν ὅποιο ὁ Δίας ἐσκότωσε τόν γιό τοῦ Ἀπόλλωνα Ἀσκληπιό. Ἀνταποδίδοντας τήν καλοσύνη πού ὁ Ἄδμητος τοῦ εἶχε δείξει, ὁ Ἀπόλλωνας ἔπεισε τίς Μοῖρες νά μήν πεθάνει ὁ Ἄδμητος, ἐάν κάποιος ἔμπαινε στή θέση του, ὅταν ἔφθανε ὁ Χάρος νά τόν πάρει. Κανέννας ἀπό τοὺς ἠλικιωμένους γονεῖς του δέν θέλησε νά μπεῖ στή θέση τοῦ Ἄδμητου, πού εἶχε νέα γυναῖκα, δύο μικρά παιδιά καί ὑπεύθυνη θέση ὡς βασιλέας. Τήν θυσία δέχεται πρόθυμα ἡ γυναῖκα του Ἄλκηστη.

Αὐτά μᾶς γνωρίζει ὁ θεός Ἀπόλλωνας στόν πρόλογο τοῦ ἔργου. Ἔρχεται ὁ Θάνατος καί κατηγορεῖ τόν Ἀπόλλωνα ὅτι ἀδικεῖ τοὺς χθόνιους θεούς. Ὅχι μόνον ἐμπόδισε τόν θάνατο τοῦ Ἄδμητου, ἀλλά τώρα ὀπλισμένος μέ τόξο ἐπιδιώκει νά ματαιώσει καί τῆς Ἄλκηστης τόν θάνατο. Ὁ διάλογός τους στή συνέχεια ἀποκαλύπτει τήν ἀντιπαλότητα πού τοὺς χωρίζει. Τήν Ἄλκηστη ὀπωσδήποτε θά τήν πάρει. Ὁ Ἀπόλλωνας πού δίνει χρησμούς μέσω τῆς Πυθίας ἐδῶ προφητεύει ὅτι κάποιος ἀντρας σταλμένος ἀπό τόν Εϋρυσθέα νά φέρει ἀπό τήν Θράκη ἄλογα (τοῦ Διομήδη) θά πάρει ἀπό τόν θάνατο τήν Ἄλκηστη. Ὁ Ἀπόλλωνας ἀποχωρεῖ καί ὁ Θάνατος μπαίνει στό ἀνάκτορο.

Ἔρχεται ὁ Χορός, πού ἀποτελεῖται ἀπό 15 γέροντες τῶν Φερῶν καί διερωτᾶται ἐάν ἡ Ἄλκηστη ἔχει πεθάνει. Ἐκφράζει λύπη γιατί δέν ζεῖ ὁ Ἀσκληπιός πού θά μπορούσε νά τήν γλιτώσει ἀπό τόν θάνατο. Βγαίνει ἀπό τό παλάτι μιά ὑπηρέτρια καί τοὺς διηγεῖται ὅτι ἡ Ἄλκηστη μόνη τῆς λούστηκε καί στολίστηκε. Στάθηκε μπροστά στή θεά Ἐστία καί προσευχήθηκε γιά τά παιδιά τῆς. Κατόπιν σ' ὅλους τοὺς βωμούς τῶν ἀνακτόρων προσευχήθηκε καί τοὺς στεφάνωσε μέ κλαδιά μυρσίνης. Μπῆκε μετά στό δωμάτιό τῆς, ἔπεσε στό κρεβάτι τῆς κλαίοντας καί

φιλώντας το. Τά δύο παιδιά της, αγοράκι και κοριτσάκι, έκλαιγαν κρεμασμένα στα πέπλα της. Ἐκείνη ἀγκαλιάζοντας τό ένα μετά τό άλλο τά φιλοῦσε. Οἱ δούλοι τοῦ ἀνακτόρου θρηνοῦσαν τήν βασίλισσά τους. Ὅλους τούς ἀποχαιρέτησε. Ὁ Ἄδμητος κλαίει ἔχοντας στήν ἀγκαλιά του τήν ἀγαπημένη γυναῖκα του τήν παρακαλεῖ νά μὴν τόν ἀφήσει. Ἡ Ἄλκηστη καταρρέει καί θέλει τό φῶς τοῦ ἡλίου ν' ἀντικρούσει. Ἡ ὑπηρέτρια ἐπιστρέφει στό ἀνάκτορο νά ἀναγγεῖλει στόν βασιλέα τήν ἀφιξη τοῦ Χοροῦ πού ἀποτελεῖ ἀντιπροσωπεία τοῦ λαοῦ.

Ἐπικαλούμενος τόν Δία, ὁ Χορός εὐχεται νά μποροῦσε νά βρεθεῖ τρόπος οἱ ἄρχοντές τους νά ὑπερβοῦν τήν δυστυχία πού ἀντιμετωπίζουν. Ἄν δέν βρεθεῖ, θά κόψουν τά μαλλιά τους καί θά βάλουν μαῦρα ρούχα. «ἄς εὐχηθοῦμε στούς θεούς· διότι τῶν θεῶν ἡ δύναμη εἶναι πολύ μεγάλη» (στίχοι 218, 219). Ζητᾶ ἀπό τόν Ἀπόλλωνα πού ἔσωσε τόν Ἄδμητο νά σώσει καί τήν Ἄλκηστη. Ἀπευθύνονται στόν βασιλέα τους, ἐκφράζοντας τήν συμπάθειά τους: «Ἀλίμονο, γιέ τοῦ Φέρητα, τί ἔπαθες χάνοντας τή γυναῖκα σου ...» (στ. 226-237).

Ὑποβαστάζοντας τήν Ἄλκηστη, ὁ Ἄδμητος προβαίνει ἀπό τό παλάτι μαζί μέ τά παιδιά τους καί δούλους. Ἀκολουθεῖ συγκινητικός διάλογος ἀνάμεσα στό ζευγάρι. Ἡ Ἄλκηστη αἰσθάνεται τό ἄγγιγμα τοῦ θανάτου, ἀπευθύνεται στά παιδιά της, ζητᾶ ἀπό τόν ἄντρα της νά μὴν τούς δώσει μητριά, ἐκεῖνος τό ὑπόσχεται. Θά ἔχει ἰσόβιο πένθος, συνεχῶς θά τήν σκέπτεται καί θά τήν βλέπει στά ὄνειρά του. Τοῦ παραδίδει τά παιδιά καί σβήνει. Ὁ μικρός γιός της συγκλονισμένος ἐκφράζει τήν ὀδύνη του καί τήν φιλαῖ στό στόμα. Ἀκολουθεῖ διάλογος ἀνάμεσα στόν Ἄδμητο καί τόν Χορό πού ἐπιχειρεῖ νά τόν παρηγορήσει καί στηρίξει. Κηρύσσεται ἐτήσιο δημόσιο πένθος.

Ἀφοῦ ὅλοι ἔχουν μπεῖ στό ἀνάκτορο γιά νά ἐτοιμάσουν τήν κηδεῖα τῆς νεκρῆς βασίλισσας, ἔρχεται ὁ Ἡρακλῆς καί ρωτᾶ τόν Χορό γιά τόν Ἄδμητο. Ἐξηγεῖ γιατί περνᾶ ἀπό τήν πόλη τους καί ὁ σκοπός τοῦ ταξιδίου στή Θράκη γίνεται ἀντικείμενο διαλόγου τους. Βγαίνει ἀπό τό παλάτι ὁ Ἄδμητος μέ κουρεμένα τά μαλλιά του πένθιμα. Ἀκολουθεῖ διάλογος ἀνάμεσα στούς δύο ἄντρες πού δέν ἀποκαλύπτει στόν Ἡρακλῆ τόν θάνατο τῆς Ἄλκηστης. Ὁ Ἡρακλῆς μένει μέ τήν ἐντύπωση ὅτι πενθεῖ γιά ἄλλο, ὄχι στενό συγγενικό πρόσωπο. Παρά τίς ἀρχικές ἀντιρροήσεις του μπαίνει στό ἀνάκτορο γιά φιλοξενία. Ὁ Ἄδμητος δικαιολογεῖ στό Χορό γιατί θά φιλοξενήσει τόν ἐπισκέπτη ἐνῶ πενθεῖ τήν γυναῖκα του. Αὐτό δίνει τήν ἀφορμή στόν Χορό νά ἀναφερθεῖ στή φιλοξενία πού εἶχε ὁ θεός Ἀπόλλωνας στό ἀνάκτορο τοῦ Ἄδμητου.

Καθῶς δούλοι μεταφέρουν τήν νεκρή πρός τόν τάφο της, ἔρχεται ὁ πατέρας τοῦ Ἄδμητου Φέρητας συνοδευόμενος ἀπό δούλους πού φέρνουν στολίδια γιά τήν νεκρή βασίλισσα. Μιλᾶ μέ συμπάθεια καί τόν συμβουλεύει νά ἀντιμετωπίσει τήν δοκιμασία μέ ὑπομονή. Ὁ Ἄδμητος ἀρνεῖται τήν ἠθική συμπαράσταση τοῦ πατέρα του καί τά νεκρικά δῶρα. Κατηγορεῖ αὐτόν καί τήν μητέρα του γιά ἀναλγησία,

γιατί ἀρνήθηκαν νά πεθάνουν ἀντί γι' αὐτόν. Τόν προειδοποιεῖ ὅτι δέν θά τοῦ ἀποδώσει ἐπικήδειες τιμές. Σημειώνεται ἔξαρση καί ὁ Χορός παρεμβαίνει δύο φορές γιά νά τούς εἰρηνεύσει. Ὁ Φέρητας ἀποχωρεῖ, ὁ Χορός ξεπροβοδίζει τήν νεκρή μέ ἐγκωμιαστικούς λόγους.

Βγαίνει ἀπό τό παλάτι ἕνας δοῦλος καί μιᾶ μέ ἀποτροπιασμό γιά τήν συμπεριφορά τοῦ Ἡρακλῆ ἐπειδή μεθοκοπάει ἀδιαφορῶντας γιά τό πένθος τοῦ βασιλέα του. Ὑποχρεωμένος νά τόν περιποιεῖται δέν μπόρεσε νά ἀποχαιρετήσῃ τήν βασίλισσά του. Βγαίνει ὁ Ἡρακλῆς καί παραπονεῖται ὅτι δέν τόν περιποιεῖται μέ εὐχάριστη διάθεση. Τοῦ κάνει καί μάθημα ἀνέμελης καί εὐχάριστης ζωῆς. Κατά τήν συνομιλία τους μαθαίνει γιά τόν θάνατο τῆς βασίλισσας. Ὑπόσχεται νά τήν φέρει ἀπό τόν Ἄδη, ἐγκωμιάζει τήν φιλοξενία τοῦ Φερέου βασιλέα.

Ἐπιστρέφει ὁ Ἄδμητος καί ἔχουμε ἕναν θρηνητικό διάλογο μέ τόν Χορό. Ἐλεεινολογεῖ καί κατηγορεῖ τόν ἑαυτόν του γιά τήν φιλοζωΐα του. Ἐπιστρέφει ἀπό τόν τάφο ὁ Ἡρακλῆς κρατῶντας μιά γυναίκα σκεπασμένη μέ πέπλο. Παρακαλεῖ τόν Ἄδμητο νά τήν κρατήσῃ στό παλάτι μέχρι νά ἐπιστρέφει ἀπό τήν Θράκη. Τήν κέρδισε ὡς ἔπαθλο σέ κάποιον ἀγῶνα. Ὁ Ἄδμητος δικαιολογημένα ἀρνεῖται. Τελικά πείθεται. Ἀνακαλύπτει ζωντανή τήν Ἄλκηστη πού ὁ Ἡρακλῆς ἄρπαξε ἀπό τόν Θάνατο. Δίνει ἐντολή γιά ἑορτασμό τοῦ γεγονότος. Ὁ Χορός κλείνει τό ἔργο μέ τά ἀκόλουθα λόγια: «Πολλές μεταβολές καταστάσεων φέρνουν οἱ θεοί, πολλά ἀνέλπιστα κάνουν οἱ θεοί! Ὅσα περιμένουμε δέν γίνονται καί σ' ὅσα δέν περιμένουμε πέρασμα βρίσκει ὁ θεός. Τέτοια ἦταν καί ἡ περίπτωση αὐτή».

Στήν εἰσαγωγή αὐτῶν τῶν κειμένων γιά θεατρικά ἔργα γράφουμε γιά μαργαριτάρια πού ἀλιεύουμε στά κείμενά τους. Εἶναι οἱ σημαντικές, πνευματικῆς βαρύτητας ρήσεις πού οἱ δραματουργοί βάζουν στό στόμα προσώπων τῶν ἔργων. Εἶναι καί ἐνέργειές τους πού ἐκπέμπουν θετικά μηνύματα. Φρόνιμο εἶναι νά ἀξιοποιοῦμε γιά οἰκοδομή μας καί τά ἀρνητικά μηνύματα.

Ἐνα θέμα πού ἔχει ὄχι ἀμελητέα θέση στό ἔργο εἶναι ἡ φιλοξενία. Τήν ἐπιβληθεῖσα στόν Ἀπόλλωνα ποινή τοῦ Δία ὁ Ἄδμητος τήν μετατρέπει σέ φιλοξενία. Καί ἀνταμείβεται γι' αὐτό. Παρά τό βαρῦ πένθος ὁ Ἄδμητος βρίσκει τρόπο νά προσφέρει φιλοξενία στόν Ἡρακλῆ. Μεταξύ τῶν ἄλλων δικαιολογιῶν πού ἐκθέτει στόν Χορό ὁ Ἄδμητος λέει (στ. 559, 560): «Κι' ἐγώ βρίσκω στό σπίτι αὐτοῦ φιλοξενία ἄριστη, κάθε φορά πού στό Ἄργος τό ἄνυδρο πηγαίνω». Ὁ Ἡρακλῆς πλουσιοπάροχα τήν ἀνταποδίδει. Τιμᾶ τούς ἀρχαίους προγόνους μας ἡ διάκρισή τους στόν τομέα αὐτόν. Καί τήν ἤθελαν ὑπό τήν προστασία τοῦ Δία. «Ξένιος Ζεὺς». Τιμᾶ καί τόν Εὐριπίδη πού τήν προβάλλει στό ἔργο αὐτό.

Ἐνα θεατρικό ἔργο δέν ἀποτελεῖται μόνον ἀπό τήν ἐξέλιξη τοῦ μύθου, τῆς ὑποθέσεως. Ἐχει καί μονολόγους καί διαλόγους εὐρύτατου φάσματος περιεχομένου. Στήν τραγωδία αὐτή ἔχουμε τούς ἐξῆς διαλόγους: Ἀπόλλωνας-Θάνατος (στ. 28-76), Ὑπηρέτρια-Χορός (στ. 141-212), Ἄλκηστη-Ἄδμητος (στ. 244-

392), Ἡρακλῆς-Χορός (στ. 476-508), Ἡρακλῆς-Ἄδμητος (στ. 509-550), Ἄδμητος-Χορός (στ. 551-613), Φέρητας-Ἄδμητος (στ. 614-738), Ἡρακλῆς-Δοῦλος (στ. 773-836), Ἄδμητος-Χορός (στ. 872-1006) καί Ἡρακλῆς-Ἄδμητος (στ. 1008-1156). Μέ τούς μονολόγους καί διαλόγους παρέχονται πληροφορίες πού ὁ δραματουργός θέλει νά εἰσπράξουν τά πρόσωπα τοῦ ἔργου καί οἱ θεατές. Ἐκφράζονται συναισθήματα, διατυπώνονται σχέδια, προθέσεις, ἀποκαλύπτονται πεποιθήσεις, ιδέες, φανερώνεται τό ἦθος, ὁ χαρακτήρας τῶν προσώπων.

Μέ τό στόμα τῆς Ἄλκηστης ὁ ποιητής ἀρθρώνει μιά σημαντικώτατη ρήση (στ. 301): «Ψυχῆς γάρ οὐδέν ἐστι τιμιώτερον», «γιατί τίποτε δέν εἶναι πιό πολύτιμο ἀπ' τήν ψυχῆ». «Τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ;» (Ματθ. 16, 26).

Ὁ Ἄδμητος γιά τούς γονεῖς του πού δέν προθυμοποιήθηκαν νά πεθάνουν πρὸς χάριν του (στ. 339): «γιατί μ' ἀγαποῦσαν μέ λόγια καί ὄχι μέ ἔργα». Ἡ πραγματική ἀγάπη εἶναι ἔμπρακτη. (Α Ἰωάνν. 3, 18).

Ὁ Χορός στόν Ἄδμητο (στ. 418, 419): «καί νά ξέρεις βέβαια πῶς ὅλοι μας χρεωστοῦμε μιά μέρα νά πεθάνουμε». Τό μόνο βέβαιο γιά κάθε ἄνθρωπο. Ἄγνωστο τό πότε, ποῦ, πῶς καί ἀπό τί. Ἡ μνήμη τοῦ θανάτου πολλαπλῶς σκόπιμη καί χρήσιμη.

Ἀξιοπρόσεκτες ρήσεις διατυπώνει ὁ Χορός στό στίχο 602: «Στούς ἐξαιρετικούς ἀνθρώπους πάντα ὑπάρχει ἡ φρόνηση» καί στόν στίχο 605 «λογικές ἐνέργειες θά κάνει ἕνας ἄντρας θεοσεβούμενος». Εἶναι ἐκφάνσεις ὄχι μόνον διανοητικές ἀλλά καί σωστοῦ ἠθους.

Πλαστήκαμε κατ' εἰκόνα Θεοῦ καί καθ' ὁμοίωσιν. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι «ζῶν θεούμενον». Μέ τόν ἀγῶνα του καί μέ τήν Χάρη τοῦ Θεοῦ θεώνεται. Μᾶς ἐκπλήσσει αὐτό πού λέει ὁ Χορός (στ. 1003): «Αὐτή κάποτε πέθανε γιά χάρη τοῦ ἄντρα της καί τώρα εἶναι εὐτυχισμένη θεά».

Γιά τό ἦθος τῆς Ἄλκηστης ἐκφράζονται ἐγκωμιαστικά ἐκτός ἀπό τόν σύζυγό της Ἄδμητο ὁ Χορός τήν χαρακτηρίζει «ἔξοχη γυναῖκα», «καλοφήμιστη καί ὡς γυναῖκα πολύ καλύτερη ἀπ' ὅσες στόν κόσμον φάνηκαν», «ἐξαιρετική γυναῖκα», «ἄριστη γυναῖκα». Ἡ Ἰπηρετρια: «Πῶς δέν εἶναι ἡ καλύτερη; Ποιός θά ἐναντιωθεῖ σ' αὐτό;». Ὁ Φέρητας: «... γιατί ἄριστη, κανένας δέ θά ἀρνηθεῖ, καί συνετή γυναῖκα ἔχεις χάσει». Ὁ Ἡρακλῆς: «᾿Ω, δύστυχε, ποιὰ γυναῖκα ἔχεις χάσει».

Ἡ Ἄλκηστη δέν λυπᾶται τά νειάτα της. Ἀγαπᾶ τόν ἄντρα της περισσότερο ἀπό τήν δική της ζωή. Στό ἔργο αὐτό ἡ γνησιότητα τῆς ἀγάπης δοκιμάζεται στή λυδία λίθο τοῦ θανάτου. Ἐδῶ ἡ ἀγάπη νικά τόν θάνατο.

«ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΟΥΡΑΝΟ» τῆς Ξανθούλας Παπουτσή.

Καρπός ἐμπνεύσεως καί αὐτό τό ἔργο τῆς Ξανθούλας Παπουτσή, πού ἐλάμβανε μηνύματα ἀπό τόν Οὐρανό, ἀκούγοντας καί μελετώντας τόν λόγο τοῦ Θεοῦ καί ἀγωνιζόταν νά τόν βιώνει καί νά τόν μεταδίδει καί στούς ἀδελφούς της, μέ τά θεατρικά ἔργα πού μᾶς ἄφησε, παρουσία τοῦ Κέντρου «ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΤΙΜΟΘΕΟΣ».

Λόγω βλάβης τοῦ αὐτοκινήτου του, ὁ Γιάννης Ἀλεξίου ἕνα μεσημέρι ἐπέστρεψε στό σπίτι του μέ τά πόδια. Καθώς ἐβάδιζε στό πεζοδρόμιο, κατάλαβε ὅτι κάτι ἔπεσε στό κεφάλι του. Σταμάτησε, ἔβγαλε τό καπέλο του καί ἔπιασε ἕνα μικρό διπλωμένο χαρτί πού εἶχε προσγειωθεῖ ἐκεῖ. Τό ἄνοιξε καί πρός ἔκπληξή του ἐδιάβασε τή δεύτερη μεγάλη ἐντολή: «Ἀγαπήσεις τόν πλησίον σοῦ ὡς ἑαυτόν». Ἐσήκωσε τά μάτια πρός τόν οὐρανό, καί εἶδε δύο τρία διπλωμένα χαρτάκια νά κατεβαίνουν πρός τό ἔδαφος. Εἶχαν τό ἴδιο γραπτό περιεχόμενο. Κατευθύνθηκε πρός τήν εἴσοδο τῆς πολυκατοικίας, ἔμαθε ἀπό τή θυρωρό τῆς πολυκατοικίας ποιός ἔστειλε τά γράμματα ἀπό τόν οὐρανό. Ἀνέβηκε στό διαμέρισμα τοῦ εἰκοσάχρονου ἀνάπηρου ἀπό πολυομυελίτιδα. Συζήτησε μαζί του. Ἦταν μόνος. Ἐπέστρεψε στό σπίτι του καί ἀνέφερε τό γεγονός στή γυναῖκα του καί τά παιδιά τους. Ὅλοι ἐνδιαφέρθηκαν γιά τόν ἀνάπηρο Θωμᾶ. Στήν ἀρχή τόν ἐπισκέπτονταν. Μετά τόν ἐγκατέστησαν κοντά τους, στό εὐρύχωρο διαμέρισμά τους. Τόν ἐνιωθαν πιά μέλος τῆς οἰκογένειάς τους. Γείτονες καί φίλοι τοῦ ἐκδήλωναν παρόμοια ἀγάπη.

Ὁ Γιάννης Ἀλεξίου τόν ἐπῆγε στήν Ἀμερική καί σέ σύγχρονο νοσοκομεῖο ὁ Θωμᾶς θεραπεύτηκε. Ἀπερίγραπτα τά βιώματα καί τά αἰσθήματα τοῦ Θωμᾶ καί τῶν ἀνθρώπων πού τόν ἐνίωσαν ἀδελφό τους. Καί μιά τελική συγκίνηση. Ὁ Θωμᾶς καί ἡ κόρη τῆς φιλόξενης οἰκογένειας θά ἐνώσουν τή ζωή τους στόν γάμο.

«ΤΑ ΔΕΝΔΡΑ ΠΕΘΑΙΝΟΥΝ ΟΡΘΙΑ» τοῦ Ἰσπανοῦ συγγραφέα Ἀλεξάνδρου Κασόνα.

Ὁ Ἀντόνιο, ἕνας ἰδεολόγος φιλόσοφος ἔχει δημιουργήσει μιά πρωτότυπη ὀργάνωση γιά νά βοηθᾶ ἀνθρώπους στά προβλήματα πού ἀντιμετωπίζουν, ἰδίως ψυχολογικά. Εἕρει ὅτι πολλοί ἀνθρώποι κατορθώνουν νά ἐπιβιώνουν στηριζόμενοι ψυχολογικά σέ αὐταπάτες. Ζοῦν στό ἡμίφως τοῦ ψέματος πού παρουσιάζεται ὡς ἀλήθεια. Τό ἀποδέχονται καί μένουν ἱκανοποιημένοι, γιατί ἀνταποκρίνεται σέ ἐπιθυμία τους. Ἡ ἀλήθεια γι' αὐτούς δέν εἶναι εὐχάριστη.

Ὅταν ἕνας ἡλικιωμένος, πού ἔχει δημιουργήσει μιάν ὀλόκληρη ἱστορία-παραμύθι γιά νά βοηθήσει τήν γυναῖκα του, ζητᾶ τήν συνεργασία του, σκηνοθετεῖ μιάν ἄλλη ἱστορία-παραμύθι. Συνεργαζόμενος μέ μιά νέα γυναῖκα, πού ἔχει ἀπευθυνθεῖ στήν ὀργάνωσή του, ὑποδύεται τόν συγγενή τῆς ἡλικιωμένης πού ἔγινε

«καλό παιδί» και έπρόκοψε στό έξωτερικό. Έρχεται δΐθεν από τό έξωτερικό μέ τήν γυναίκα του και φιλοξενούνται στό σπίτι των ήλικιωμένων δΐθεν συγγενών τους. Έρχεται και ό πραγματικός άσωτος συγγενής, πού δέν αναμορφώθηκε στό έξωτερικό. Μάλλον χειρότερος έγινε. Ό ώμός και κυνικός έκβιασμός του άποτυγχάνει. Φέρνει σέ άδιέξοδο τά τρία πρόσωπα πού σκηνοθέτησαν τήν ιστορία- παραμύθι. Άποκαλύπτει τήν αυταπάτη τΐς ήλικιωμένης γυναίκας πού πεθαίνει όρθια.

Άνεκτίμητο καλό ή έλευθερία. Ύψιστο άγαθό ή πνευματική έλευθερία. Έλεύθεροι γινόμαστε όταν γνωρίζουμε τήν Άλήθεια. Αυτή μās παρέχει και τήν άλήθεια για τόν έξω και τόν έσω κόσμο. Αυτή είναι ή Όδος πρός τήν Ζωή.

«ΖΩΡΖ ΝΤΑΝΤΕΝ» τού κορυφαίου Γάλλου κωμωδιογράφου Μολιέρου.

Ό εύπορος γαιοκτήμονας Ζώρζ Νταντέν παντρεύτηκε τήν Άνζελίχ, κόρη τού βαρώνου Ντέ Σοτανβίλ. Έκεϊνος ήθελε νά μπει στήν άριστοκρατία. Η Άνζελίχ δέν τόν ήθελε μέ τήν καρδιά της, όπως τού άποκαλύπτει μετά τό πρώτο έπεισόδιο - κίνηση άπιστίας. Οι γονείς της τόν έκαναν γαμπρό τους για τά πλούτη του.

Άπό τόν άρχικό μονόλογό του και κατ' έπανάληψη στήν εξέλιξη τΐς ύποθέσεως τού έργου ό Νταντέν άρθρώνει μέ πίκρα τήν μεταμέλειά του για τόν γάμο του μέ τήν άριστοκράτισσα. Όχι μόνον δέν είναι εύτυχής, αλλά αντιμετωπίζει δυσάρεστες καταστάσεις λόγω έλλείψεως άφοσιώσεως και πιστότητας από τήν σύζυγό του, αλλά και από τούς γονείς της. Τόν θεωρούν κοινωνικά κατώτερό τους και δέν χάνουν εύκαιρία νά τού τό έπισημαίνουν. Καυχώνται για τήν δική τους άνωτερότητα και ευγενική καταγωγή, ένω μειώνουν και ταπεινώνουν τόν γαμπρό τους. Τήν ιδέα πού έχουν γι' αυτόν τήν πληροφορείται και έμμεσα, από τήν Κλοντίν, ύπηρετρια τΐς γυναίκας του, και τόν Λουμπέν, χωριάτη πού χρησιμοποιεί ό ύποκόμης Ντέ Κλιτάντρο για νά πλησιάσει και κερδίσει τήν Άνζελίχ.

Σέ τρεις περιπτώσεις ό Νταντέν δέν καταφέρνει νά πείσει τούς γονείς τΐς Άνζελίχ για τίς ήθικές παρεκτροπές της. Όταν τούς άποκαλύπτει όσα άθελά του τού φανέρωσε ό Λουμπέν, μέ περισσή ύποκρισία και άγανάκτηση Κλιτάντρο και Άνζελίχ άπορρίπτουν τίς κατηγορίες του. Τά πεθερικά του τόν έπιπλήττουν για τίς φανταστικές και άδικες κατηγορίες του. Τόν ύποχρεώνουν νά ζητήσει συγγνώμη από τόν Κλιτάντρο. Όταν ό Νταντέν και τά πεθερικά του βρίσκουν τήν Άνζελίχ μαζί μέ τόν Κλιτάντρο, ή Άνζελίχ έχει τήν έτοιμότητα νά προσποιηθεί ότι άποκρούει τήν έρωτική πολιορκία του. Περιχαρείς οι γονείς για τήν τιμιότητά της προκαλούν τήν νοημοσύνη και τήν ύπομονή τού Νταντέν πού βλέπει ότι αντίδρασή του στόν έμπαιγμό τους θά είναι άνώφελη. Νύχτα ό Νταντέν ξυπνά και άνακαλύπτει ότι ή γυναίκα του βρίσκεται μέ τόν Κλιτάντρο στόν κΐπο τους. Κλειδώνει έξω τήν Άνζελίχ και τήν ύπηρετρια. Μέ τόν ύπηρετή καλεί τούς γονείς της. Μάταια τά παρακάλια

τῆς Ἀνζελίκ. Προσποιεῖται αὐτοκτονία. Ὁ Νταντέν βγαίνει στόν κῆπο καί τίς ἀναζητᾷ, ἐκεῖνες μπαίνουν στό σπίτι καί τόν κλειδώνουν ἔξω. Ὅταν φθάνουν τά πεθερικά του ἡ Ἀνζελίκ τόν κατηγορεῖ γιά ξενύχτη καί μέθυσο. Ἡ ὑποκρισία τῆς Ἀνζελίκ καί ἡ ἀπόγνωση τοῦ Νταντέν κορυφώνονται.

Μέ τήν κωμωδία αὐτή ἐπισημαίνονται οἱ συνέπειες τοῦ συμβατικοῦ καί ἀταίριαστου γάμου, σατιρίζεται ἡ ὑποκρισία τῶν ἀριστοκρατῶν τῆς ἐποχῆς.

«ΗΡΑΚΛΗΣ ΜΑΙΝΟΜΕΝΟΣ» τραγωδία τοῦ Εὐριπίδη.

Ἡ ὑπόθεση τοῦ ἔργου ἐκτυλίσσεται στήν Θήβα. Ἡ γυναῖκα τοῦ Ἡρακλῆ Μεγάρα καί τά τρία παιδιά τους μέ τόν πατέρα του Ἀμφιτρύωνα ἔχουν προσπέσει στόν βωμό τοῦ Δία (ἄσυλο), διότι ὁ σφετεριστής τοῦ θρόνου Λύκος θέλει νά τούς ἐξοντώσει. Ὁ Ἡρακλῆς ἀπουσιάζει ἐκτελώντας τούς ἄθλους πού τοῦ ἀνέθεσε ὁ βασιλέας τῶν Μυκηνῶν Εὐρυσθέας. Τώρα βρίσκεται στόν Ἄδη γιά νά φέρει τόν Κέρβερο. Ἡ Μεγάρα ἐλεεινολογεῖ τήν τύχη τους καί προτείνει νά δραπετεύσουν ἀπό τήν Θήβα. Ὁ Ἀμφιτρύωνας βρίσκει τήν ἰδέα ἐπικίνδυνη καί ἐκφράζει τήν ἐλπίδα εὐνοϊκῆς ἐξελίξεως μέ τήν πάροδο τοῦ χρόνου.

Μπαίνει στήν ὀρχήστρα τοῦ θεάτρου ὁ Χορός, πού ἀποτελεῖται ἀπό γέροντες Θηβαίους, καί ἐκφράζει τήν λύπη του γιά τήν δύσκολη θέση πού βρίσκεται ἡ οἰκογένεια τοῦ Ἡρακλῆ. Ἔρχεται ὁ Λύκος καί μιλά σκληρά στούς ἰκέτες καί περιφρονητικά γιά τόν Ἡρακλῆ. Ὁ Ἀμφιτρύωνας ὑπερασπίζεται τήν ἀνδρεία τοῦ γιοῦ του καί ἐρωτᾷ τόν Λύκο γιατί θέλει νά σκοτώσει τά παιδιά τοῦ Ἡρακλῆ. Ὁργισμένος ὁ Λύκος διατάσσει νά φέρουν ξύλα γιά νά τούς καύσει, μιλά αὐστηρά στόν Χορό πού ἀνταποδίδει τήν ἐπιτίμηση. Ὁ Χορός ἀναφέρεται στούς ἄθλους τοῦ Ἡρακλῆ καί ἐκφράζει τήν λύπη του γιατί ἀδυνατεῖ νά σώσει τά παιδιά τοῦ ἥρωα. Ἡ Μεγάρα ἐπικαλεῖται τήν βοήθεια τοῦ Ἡρακλῆ καί ὁ Ἀμφιτρύωνας τοῦ Δία.

Καταφθάνει ὁ Ἡρακλῆς καί πληροφορεῖται τήν περιπέτεια τῆς οἰκογένειάς του. Ὑπόσχεται τιμωρία τοῦ Λύκου καί τῶν Θηβαίων πού τόν ὑποστήριξαν. Πρῶτα θά εὐχαριστήσῃ τούς ἐφέστιους θεούς. Μαθαίνοντας ἀπό τόν Ἀμφιτρύωνα ὅτι ἡ Μεγάρα καί τά παιδιά τους ἔχουν πάει στό σπίτι, ὁ Λύκος πηγαίνει ἐκεῖ γιά νά τούς βγάλει βίαια. Ἀκούοντας τίς φωνές τοῦ φονευόμενου ἀπό τόν Ἡρακλῆ Λύκου, ὁ Χορός στήνει γιορταστικό χορό.

Ἐμφανίζονται οἱ θεότητες Ἴριδα καί Λύσσα, ἀπεσταλμένες τῆς θεᾶς Ἥρας πού μισεῖ τόν Ἡρακλῆ. Ἐμβάλλουν στόν ἥρωα τρέλα καί φονεύει τήν γυναῖκα του καί τά παιδιά του. Ὁ Ἀμφιτρύωνας σώζεται μέ τήν ἐπέμβαση τῆς θεᾶς Ἀθηνᾶς. Ὅταν ὁ Ἡρακλῆς συνέρχεται καί συνειδητοποιεῖ το κακό πού ἔχει διαπράξει, σκέπτεται νά αὐτοκτονήσει. Φθάνει ὁ βασιλέας τῆς Ἀθήνας Θησέας μέ στρατό γιά

νά εκδιώξει τόν Λύκο από τήν Θήβα. Πείθει τόν Ἡρακλῆ νά ἐγκατασταθεῖ στήν Ἀθήνα ὅπου θά καθαρθεῖ ἀπό τό μίασμα τοῦ φόνου τῶν οἰκείων του.

Καί μέ αὐτό τό ἔργο ὁ ποιητής ἐξυμνεῖ ἔμμεσα τήν πατρίδα του Ἀθήνα ἀποδίδοντάς της εὐεργετική παρουσία καί δράση στήν Ἑλλάδα (ἐπέμβαση Ἀθηνᾶς, ἐνέργειες Θησέα, κάθαρση μιάσματος).

Ἡ Μεγάρα στόν πενθερό της Ἀμφιτρώνα (στίχος 92): «...ὅμως δέν πρέπει νά ἐλπίζουμε τ'ἀνέλπιστα». Ἄγκυρα ἢ ἐλπίδα, ἀλλά μπορεῖ νά εἶναι καί παγίδα. Ἀντικειμενικά ἀπραγματοποίητα ἢ λόγω ἀνυπέρβλητων συνθηκῶν.

Ἄμφιτρώνας στόν Λύκο ζητῶντας νά τοῦς ἀφήσει νά φύγουν ἀπό τήν Θήβα (στίχοι 215, 216): «μὴν κάνεις τίποτε μέ τρόπο βίαιο ἀλλιῶς βία θά δεχτεῖς ὅταν τοῦ θεοῦ ἢ διάθεση μεταβληθεῖ γιά σένα».

Ἄ Χορός τολμᾷ νά προστάξει τόν Λύκο (στίχος 260): «Νά τσακιστεῖς νά πᾶς ἐκεῖ ἀπ' ὅπου μᾶς ἤρθες»!

Ἄ Λύκος δέν ἀντιμετώπισε γενική ἀντίδραση ἀπό τόν λαό τῆς Θήβας «γιατί ἡ πόλη δέ σκέφτεται καλά, καθῶς βρίσκεται σ' ἀναστάτωση καί σέ σκέψεις κακές. Διότι ἀλλιῶς ποτέ ἀφέντη της δέ θά σέ εἶχε στό σβέροκο της» (στίχοι 271-274). Καί ἡ Μεγάρα στόν Ἡρακλῆ γιά τόν Λύκο (στίχος 543): «Ἐξαιτίας ἀναταραχῆς κρατᾶ τήν ἐφτάπυλη ἐξουσία τοῦ Κάδμου». Ἐάν ὁ λαός μιᾶς χώρας δέν εἶναι τοῦ σωστοῦ ποιοῦ, ἐάν ἀδιαφορεῖ γιά τά κοινά, ἐπιτηδεῖοι ἀρχομανεῖς ἀρπάζουν τήν ἐξουσία καί κυβερνοῦν ἀπολυταρχικά. Στίς περιπτώσεις μικρῶν χωρῶν ὅπως ἡ πατρίδα μας, κέντρα ἐξουσίας ἀπό τό ἐξωτερικό μεθοδεύουν ἐξελίξεις γιά νά κυβερνοῦν. Δέν δυσκολεύονται νά βροῦν ὑπάκουα ὄργανά τους στό ἐσωτερικό. Ἄ Ἀμφιτρώνας πρὸς τόν Χορό (στίχοι 511, 512): «Ἄ πλοῦτος ὁ μέγας κι' ἡ δόξα δέν ξέρω σέ ποιόν εἶναι πράγματα σταθερά». Μέ τό στόμα τοῦ ἔμπειρου γέροντος Ἀμφιτρώνα ὁ ποιητής ὑπενθυμίζει κάποιες ἀλήθειες τῶν ἀνθρωπίνων. Ἄ Ὄχι μόνον ὁ πλοῦτος καί ἡ δόξα, ἀλλά καί ἄλλα στοιχεῖα τῆς ζωῆς μας εἶναι ἀβέβαια. Ἄ Ὀμορφιά, ἡ ὑγεία, ἡ κοινωνική θέση.

Ἄ Μεγάρα πληροφορεῖ τόν Ἡρακλῆ ὅτι «Παντέρημοι ἀπό δικούς μας ἀνθρώπους ἀκούσαμε πῶς πέθανες» (στίχος 551). Καί στήν ἐρώτηση τοῦ Ἡρακλῆ ἀπό πού ἦλθε ἡ δυσάρεστη αὐτή εἶδηση ἡ Μεγάρα ἀπαντᾷ (στίχος 553): «Ἄγγελιοφόροι τοῦ Εὐρυσθέα μᾶς ἔφεραν τό μήνυμα αὐτό». Ἄ Ἡ πράγματι ἦσαν «Ἄγγελιοφόροι τοῦ Εὐρυσθέα» ἢ ὄργανα τοῦ Λύκου.

Ἄ Μεγάρα στόν Ἡρακλῆ (στίχος 561): «Δέν ἔχει φίλους, γιά νά σοῦ τό ξαναπῶ, ὅποιος δυστυχεῖ». Μιά πραγματικότητα ὑπενθυμίζει ὁ δραματοουργός μέ τό στόμα τῆς Μεγάρας. Εἶχε ἀσφαλῶς προσωπική πείρα. Αὐτό ἰσχύει καί στόν κόσμο μας. Ἄ Ὑπάρχει καί ἡ ἀνιδιοτελής σχέση, ἡ σωστή φιλία, ἀλλά ἡ οικονομική, πολιτική ἰσχύς προσελκύει «φίλους». Στόν χῶρο τῆς Ἐκκλησίας βασιλεύει μιά ἄλλη κατάσταση, γιὰ τί τά μέλη της εἶναι ἀδελφοί καί «εἶτε πάσχει ἐν μέλος, συμπάσχει πάντα τά

μέλη» (Α΄ Κορινθ. ιβ΄ 25). Στο έργο του Άγγλου δραματουργού Ουίλλιαμ Σαίξπηρ «Τίμων ο Αθηναίος» έχουμε μιά χαρακτηριστική μεταστροφή «φίλων» σε αδιάφορους στην πτώχευση συμπολίτου τους.

Ο Άμφιτρώνας στον Ήρακλή (στίχοι 584, 585): «Εἶναι χρέος σου, παιδί μου ν' αγαπᾶς ὅσους σ' αγαποῦν καί νά μισεῖς τούς ἐχθρούς σου». Στόν χῶρο τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, στήν πραγματική νέα τάξη πραγμάτων πού ἐγκαθίδρυσε ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ ἰσχύει κάτι ἄλλο: ἡ ἀγάπη πρὸς ὅλους ἀκόμη καί πρὸς τούς ἐχθρούς. «Ἐγώ δέ λέγω ὑμῖν, ἀγαπάτε τούς ἐχθρούς ὑμῶν, εὐλογεῖτε τούς καταρωμένους ὑμᾶς, καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς καί προσεύχεσθε ὑπέρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς καί διωκόντων ὑμᾶς» (Ματθ. ε' 44).

Ο Άμφιτρώνας πρὸς τόν Λύκο (στίχος 727): «Νά περιμένεις ὅμως ὅταν κάνεις κακό, κακό νά σέ βρεῖ». Ἀντιλαμβανόμαστε τήν σημασία αὐτῆς τῆς τάξεως πραγμάτων; Ἡ πνευματική μας τύφλωση μπορεῖ νά θεραπευτεῖ. Ἀπό ἐμᾶς ἐξαρτᾶται. Ὅταν ὑφιστάμεθα κάποιο κακό. Ὅταν μᾶς πλήττει ἕνα κακό μπορεῖ νά συνειδητοποιήσουμε τό κακό πού ἔχουμε διαπράξει. Τό κακό πού νιώθουμε στό πετσί μας μπορεῖ νά ἀφυπνίσει τήν συνειδήσή μας.

Ο Χορός (στίχοι 774, 775): «Τό χρυσάφι καί ἡ εὐτυχία ξεστρατίζουν τή σκέψη τῶν ἀνθρώπων σέρνοντας δύναμη ἄδικη». Τά μυαλά μας παίρνουν εὐκολα ἀέρα. Ὁ πλοῦτος καί ἡ εὐτυχία. Καί ὁ ἀντίδικός μας διάβολος ξέρε νά μᾶς πλανᾷ. Νομίζουμε ὅτι θά εἶμαστε πάντα πλούσιοι, ἰσχυροί, ὑγιεῖς, εὐτυχεῖς. Ὁ Πατέρας μας ἔχει τρόπους νά μᾶς φρονηματίζει. Γιατί ὅμως δέν φρονηματίζονται ὅλοι;

Καλοσύνη ἐκφράζει ὁ Θησέας λέγοντας στόν Ήρακλή (στίχος 1220): «Δέ μέ νοιάζει διόλου βέβαια μαζί σου νά ἔχω δυστυχία διότι καί κάποτε εὐτύχησα μαζί σου». Ὁ Ήρακλῆς ἔφερε ἀπό τόν κάτω κόσμο ὄχι μόνον τό τρικέφαλο τέρας Κέρβερο, ἀλλά καί τόν βασιλέα τῶν Ἀθηνῶν Θησέα. Αὐτό μᾶλλον δέν ἔγινε μέ ἐντολή τοῦ Εὐρυσθέα!

Ο Θησέας πρὸς τόν Ήρακλή πρὶν συνέλθει ἀπό τήν μανία ὑπό τήν ἐπήρεια τῆς ὁποίας ἐσκότωσε τήν γυναῖκα του καί τά τρία παιδιά του (στίχοι 1227, 1228): «Ὅποιος ἄνθρωπος εἶναι ἀρχοντικός ἀντέχει τά κακά πού μᾶς ρίχνουν οἱ θεοί καί δέν τ' ἀρνεῖται». «Ἀρχοντικός» ἐννοεῖ ὁ ποιητής ἄνθρωπο ἀνώτερου ἤθους, ὑπομονῆς, ψυχραιμίας, συνέσεως. Ἐμεῖς οἱ Χριστιανοί πιστεύουμε ὅτι τίποτε δέν συμβαίνει στή ζωή μας πού δέν τό ἔχει ἐπιτρέψει, ἐγκρίνει ὁ Πατέρας μας. Ὁ Ήρακλῆς πρὸς τόν Θησέα καί τόν Ἀμφιτρώνα (στίχοι 1258-1265): «Πρῶτα πρῶτα ἀπό αὐτόν ἐδῶ γεννήθηκα, πού σκότωσε τῆς μάνας μου τόν γέροντα πατέρα καί ὄντας μiasμένος παντρεύτηκε αὐτήν πού μέ γέννησε τήν Ἀλκμήνη. Ὅταν ἡ βάση τοῦ γένους δέν μπεῖ μέ τρόπο σωστό, εἶναι ἀναπόφευκτο οἱ ἀπόγονοι σέ δυστυχία νά πέφτουν». Μιά βαρυσήμαντη ἐπισήμανση πού ἀφορᾷ τήν ἀνατροφή τῶν παιδιῶν. Ἡ ἀγωγή τους δέν ἀρχίζει ἀπό τήν νηπιακή ἡλικία. Ἀρχίζει ἀπό τήν κυοφορία τους. Τό ποιόν τους ἐξαρτᾶται ἀπό τό ποιόν τῶν γονέων τους. Αὐτά πού

έχουν οί γονεΐς στήν ψυχή τους καί στό σῶμα δίνουν στά παιδιά τους. «Όταν ή βάση τοῦ γένους δέν μπεΐ μέ τρόπο σωστό, εἶναι ἀναπόφευκτο οί ἀπόγονοι σέ δυστυχία νά πέφτου» ὑπογραμμίζει ὁ Εὐριπίδης μέ τό στόμα τοῦ Ἡρακλῆ. Δέν ἦταν σχολεῖο τῶν πολιτῶν τό ἀρχαῖο δράμα;

Ἄ Ἡρακλῆς πρὸς τόν Θησέα (στίχοι 1301, 1302): «Γιατί λοιπόν πρέπει νά ζῶ; Τί κέρδος θά ἔχω, ἂν ἔχω μιά ζωή ἄχρηστη κι' ἀνόσια μέσα στόν κόσμο;». Ἐάν ή ζωή μας εἶναι ἀνόσια, εἶναι ἐπιζήμια γιά τήν ψυχή μας. Ἀπό ἐμας ἐξαρτᾶται νά εἶναι χρήσιμη καί γιά ἐμας τούς ἴδιους καί γιά τούς συνανθρώπους μας. Ἐξαρτᾶται ἀπό τό «πιστεύω» μας, ἀπό τόν προσανατολισμό τῆς ζωῆς μας. Ἡ βοήθεια τοῦ Οὐρανοῦ εἶναι διαθέσιμη.

Ἄ Ἡρακλῆς πρὸς τόν Ἡρακλῆ (στίχος 1314): «Κανένας ἀπό τούς θνητούς δέν εἶναι ἀπό δυστυχία ἀπρόβλητος». Ἀποτελεῖ αὐτή ή ρήση παρηγορητικό λόγο πρὸς τόν ἥρωα, ἀλλά περιέχει καί μιά ὑπόμνηση σέ ὄλους μας.

Ἄ Ἡρακλῆς (στίχος 1263): «Κι' ὁ Δίας - ὅποιος εἶναι ὁ Δίας – μέ γέννησε ἐχθρό τῆς Ἥρας – σύ ὅμως, γέροντα, (ἀπευθύνεται στόν Ἀμφιτρώνα), διόλου μή δυσανασχετεῖς γιατί ἐγώ ἐσένα σέ θεωρῶ πατέρα μου καί ὄχι τό Δία». Ἄ κορυφαῖος Γάλλος κωμωδιογράφος Μολιέρος μᾶς ἔχει χαρίσει τήν κωμωδία «Ἀμφιτρώνα».

Ἄ Ἡρακλῆς (στίχοι 1303-1310): «Ἄς χορεύει λοιπόν τοῦ Δία ή φημισμένη γυναῖκα τραντάζοντας μέ τά πόδια τῆς τό χῶρο τοῦ Ὀλύμπιου Δία. Διότι ἔκανε ὅ,τι μέσ στήν ψυχή τῆς ἤθελε πολὺ τόν ἄντρα τόν πρῶτο στήν Ἑλλάδα ἀπό τά θεμέλια του ἀναποδογυρίζοντας. Σέ μιά τέτοια θεά ποιός θά μπορούσε νά προσευχηθεῖ; Αὐτή γιά τό κρεβάτι μιᾶς γυναίκας τό Δία φθονῶντας αὐτούς πού ἔκαναν εὐεργεσίες στήν Ἑλλάδα τούς ἀφάνισε χωρίς αὐτοί καθόλου νά φταῖν».

Ἄ Ἡρακλῆς (στίχοι 1315-1319): «...καθένας ἀπό τούς θεούς, ἂν βέβαια δέν εἶναι ψέματα ὅσα λένε οί ἀοιδοί. Δέν ἔνωσαν κρεβάτια μεταξύ τους, πού γι' αὐτά δέν ἔχουν κανένα νόμο; Ἐξαιτίας τῆς ἐξουσίας μέ φυλακίσεις πατέρες τους δέν πρόσβαλαν; Κι' ὅμως παρ' ὅλα αὐτά, κατοικοῦν στόν Ὀλυμπο καί δέν τό πῆραν κατάκαρδα πού σφάλματα ἔκαναν». Οἱ ρήσεις αὐτές τοῦ Σοφιστῆ Εὐριπίδη δέν ἀποτελοῦν ρωγμές στίς θρησκευτικές πεποιθήσεις τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων;

Ἄ Ἡρακλῆς (στίχοι 1338, 1339): «Όταν οί θεοί μᾶς τιμοῦν, τούς φίλους δέν τούς χρειαζόμαστε γιατί φτάνει ή ὠφέλεια πού μᾶς δίνει ὁ θεός ὅταν θέλει». Ἄ ἥρωας ἐδῶ ὑπογραμμίζει τήν μεγάλη ὑπεροχή τοῦ ὑπερφυσικοῦ παράγοντα. Σ' ἐμας τούς Χριστιανούς ὁ Πατέρας μᾶς δίνει καί μέσω φίλων καί μέσω ἀγνώστων καί μέσω ἐχθρῶν!

«Ο ΗΧΟΣ ΤΟΥ ΟΠΛΟΥ» τής Λούλας Άναγνωστάκη.

Μερικά σκίτσα τής σύγχρονης έλληνικής κοινωνίας ιχνογραφεί «Ό ήχος του όπλου», όχι μόνον μέ τά θέματά του, αλλά και μέ τόν λόγο, τή συμπεριφορά και τό ντύσιμο των ήρώων του, μέ τή θέση του κασετόφωνου στή ζωή τους, στό δωμάτιο μέ τά λιγοστά έπιπλα - ή τηλεόραση και τό τηλέφωνο είναι όμως άπαραίτητα - τίς άφίσσεσ, πού εκφράζουν κάποιους νέους, στον τοίχο, τή βαρβαρότητα των μεγαφώνων τής προεκλογικής φιέστας του 1985.

Ό Κάτια έρχεται από τήν έπαρχία για νά ψηφίσει στίς εκλογές και για νά ματαιώσει τήν φυγή του γιου της στην Άμερική. Οικονομικό πρόβλημα δέν έχει ή οικογένεια της, αλλά ή κόρη της ζει μέ ψυχοφάρμακα. Στην Άθήνα θά συναντήσει τήν παλιά της φίλη Μαρίκα και τόν φίλο της Μαρίκας Όλίας. Ό Όλίας και ή Μαρίκα δέν φαίνονται νά έχουν κάποιο ύπαρξιακό ή άλλης φύσεως πρόβλημα. Ό άναμενόμενη άνοδος τής παρατάξεώς τους και τό άποπροσανατολιστικό κλίμα τής προεκλογικής περιόδου τους έχει δημιουργήσει εύφορία. Έπιπόλαιη και άνεύθυνη ή Μαρίκα δέν διστάζει νά όμολογήσει στην Κάτια ότι έχει «κάνει σέξ» μέ τόν Μιχάλη. Ό έσωστρέφεια του νέου δέν συγκρατεί τήν έρωτική της διαχυτικότητα.

Σέ αντίθεση προς τά τρία αυτά πρόσωπα των ώριμων πού δέν εκφράζουν πνευματική ώριμότητα, έχουμε τούς τρεις εκπροσώπους τής νέας γενιάς. Παρά τήν άπειρία και τήν νεότητά τους μένουν άνεπηρέαστοι από τήν προεκλογική άτμόσφαιρα. Άν και έχουν τό μέλλον μπροστά τους, δέν σηκώνουν τό βλέμμα, τον νοϋ και τήν καρδιά προς τό μέλλον. Έχουν παγιδευθεί σ' ένα παρόν - άδιέξοδο. Άπό τούς τρεις νέους μόνον ή Φανή εργάζεται. Παράδειγμα «ισότητας» του άρνητικού φεμινισμού; Άδελφή του Γιαννούκου συζητεί μέ τόν φίλο του άδελφου της, τόν Μιχάλη, και είναι έγκυος. Ό «έλεύθερη» σχέση και συμβίωση των νέων δέν φαίνεται νά τούς έχει φέρει τήν εύτυχία. Όχι μόνον γιατί σαν άνθρωποι θά φθάσουν σέ κάποια σύγκρουση, αλλά και γιατί στή ζωή του Μιχάλη έχει μπει και ή μεγαλύτερη του Μαρίκα, φίλη τής μητέρας του. Μπροστά στό άδιέξοδο πού όδηγείται αυτή ή σχέση ή Φανή θά όμολογήσει μέ πικρή άπογοήτευση: «Πολύ φιλελεύθερα τό παίξαμε!»

Ό Γιαννούκος είναι αντιπροσωπευτικός τύπος περιθωριακού νέου, όχι του μαραμένου ούτε του ναρκωμανου, αλλά του δυνατου εκείνου νέου πού ζει σέ μία θολή άτμόσφαιρα. Τό περίστροφο πού κάποιος άγνωστος του πάσαρε τόν μεθα κατά έναν άνεξήγητο τρόπο, αντί νά τόν φοβίζουν οι ένδεχόμενες συνέπειες τής κατοχής του όπλου. Δέν θά τό χρησιμοποιήσει για ληστείες ούτε για νά γίνει ήρωας - τιμωρός των κακών του κόσμου. Ψυχολογική άναπλήρωση τής έλλείψεως δυνάμεως και άξίας; Πάντως μία ζωντανία πού σπαταλάται έξω από κάθε δημιουργική προσπάθεια.

Ὁ Μιχάλης εἶναι ἓνας δεκαοκτάρχρονος φοιτητής τῆς Ἀνωτάτης Βιομηχανικῆς, πού δέν παρακολουθεῖ τά μαθήματα τῆς σχολῆς οὔτε μελετᾶ. Σ' ἀντίθεση μέ τόν φίλο του Γιαννοῦκο πού ἐκφράζεται καί κινεῖται μέ ἔνταση, ὁ Μιχάλης εἶναι ἀπορροφημένος τόσο πολύ ἀπό ψυχικό καί διανοητικό προβληματισμό ὥστε νά παθαίνει ἔκρηξη, ὅταν δέν τόν ἀφήνουν ἤσυχο. Ἄν καί συμβουλεύει λογικά τόν φίλο του, ἐμφανίζει τά συμπτώματα ἑνός ἐφήβου. Ἡ ἐπιθυμία του νά φύγει στήν Ἀμερική δέν εἶναι καρπός σχεδίου, ἤ ἔστω ἀνεδαφικοῦ ὄνειρου, ἀλλά ψυχολογική παρόρμηση φυγῆς. Δέν νοιώθει τήν εὐθύνη του γιά τήν Φανή καί τό κυοφορούμενο παιδί του. «Μάνα» θά πεῖ ὅταν ἡ μητέρα του ἔχει πέσει νεκρή μπροστά του. Καί ὁ Μιχάλης ἔχει συντελέσει στόν πρόωρο θάνατό της. Ὁ θάνατος αὐτός θά ἀναστήσει μέσα του τόν καλό ἑαυτό του;

«ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ» τραγωδία τοῦ Εὐριπίδη.

Ἡ ὑπόθεση τοῦ ἔργου ἐκτυλίσσεται στήν Τροϊζήνα, μπροστά στό ἀνάκτορο τοῦ βασιλιά τῆς Ἀθήνας Θησέα. Ἐμφανίζεται ἡ θεά Ἀφροδίτη καί καυχᾶται ὅτι ἡ μεγαλοσύνη της στή γῆ καί στούς οὐρανοῦς εἶναι ἀνίκητη. Εἶναι καλή μέ τούς πειθαρχικούς στό θέλημά της, ἀλλά σκληρή στούς ἀλαζόνες. Στόχος τῆς ὀργῆς της εἶναι ὁ Ἴππόλυτος, γιός τοῦ Θησέα καί τῆς Ἀμαζόνας Ἴππολύτης, πού δέν λατρεύει τήν θεά τοῦ ἔρωτα, ἀλλά τήν θεά τῆς παρθενίας Ἄρτεμη. Ἡ Ἀφροδίτη θά τιμωρήσει τόν Ἴππόλυτο χρησιμοποιώντας ὡς ὄργανό της ἀθῶο θῦμα.

Ἔρχεται ὁ Ἴππόλυτος μέ τήν χαρούμενη νεανική συντροφιά του καί χωρίς νά ρίξει οὔτε μιά ματιά στό ἄγαλμα τῆς Ἀφροδίτης, πηγαίνει πρός τό ἄγαλμα τῆς Ἄρτεμης. Γονατίζει, τήν προσφωνεῖ καί ἀποθέτει ἀνθόπλεχτο στεφάνι στόν βωμό της. Ἡ προσφώνησή του ἀποκαλύπτει τήν φιλοσοφία τῆς ζωῆς του καί τήν ἀφοσίωσή του στήν Ἄρτεμη. Οἱ δραστηριότητες του (κυνήγι, ἵππασία κ.λπ.) τόν προστατεύουν ἀπό τίς κακίες τῆς ἀργίας. Ἀφοῦ ὁ Ἴππόλυτος ἔχει μπεῖ στό ἀνάκτορο, ὁ Ὑπέρτης, πού τοῦ εἶχε ὑποδείξει νά τιμᾶ καί τήν Ἀφροδίτη, τήν ἱκετεύει νά συγχωρήσει τόν νέο γιά τά ἀνόητα λόγια πού ξεστόμισε γιά τήν θεά τοῦ ἔρωτα.

Μπαίνει στήν ὀρχήστρα τοῦ θεάτρου ὁ Χορός, πού ἀποτελεῖται ἀπό δέκα πέντε γυναῖκες τῆς Τροϊζήνας. Ἀνησυχοῦν γιά τήν βασίλισσα Φαίδρα, πού εἶναι βαρειά ἄρρωστη. Θέλει νά πεθάνει γιά νά ἀπαλλαγεῖ ἀπό αὐτό πού τήν βασανίζει καί δέν ἀποκαλύπτει σέ κανέναν. Προβάλλει στή μεσαία πύλη τοῦ ἀνακτόρου ἡ Φαίδρα. Ἀνήμπορη νά βαδίσει μόνη ὑποστηρίζεται ἀπό τήν Τροφό, πού μετά ἀπό λίγα βήματα τήν ξαπλώνει σέ ἀνάκλιτρο. Μαζί μέ τήν κυρά της ὑποφέρει καί ἡ Τροφός, πού ἀγνοεῖ τί βασανίζει τήν Φαίδρα καί δέν μπορεῖ νά τήν βοηθήσει.

Σέ παραλήρημά της ἡ Φαίδρα ἐκφράζει τούς πόθους τῆς καρδιάς της καί ἄθελά της δίνει στήν Τροφὸ καί στό Χορὸ νά καταλάβουν ὅτι φλέγεται ἀπὸ ἔρωτα γιὰ τὸν πρόγονό της Ἰππόλυτο. Τὸ σφοδρὸ πάθος της ἔχει ἐξασθενήσει τὸ σῶμα καί καταρρακώσει τὴν καρδιά. Ἀντιλαμβανόμενη ὅτι φανέρωσε τὴν αἰτία τῆς ἀρρώστιας της, ἡ Φαίδρα νιώθει ντροπὴ, σκεπάζει τὸ κεφάλι της, τὴν καταλαμβάνει ἀγωνία. Ἡ Τροφὸς καί ὁ Χορὸς βρίσκονται σέ ἀμηχανία. Μετὰ ἀπὸ θερμὰ παρακάλια τῆς Τροφοῦ, ἡ Φαίδρα ἐξομολογεῖται τὸν φλογερὸ ἔρωτά της γιὰ τὸν Ἰππόλυτο. Ἡ Τροφὸς πέφτει σέ μεγάλη ἀπελπισία, γιατί τὴν ἀγαπᾶ σάν κόρη της. Ἡ ὁμολογία τοῦ ἀθέμιτου ἔρωτα τῆς Φαίδρας ξαφνιάζει καί τὸν Χορὸ πού ἐκφράζει φόβους γιὰ ἐπερχόμενα δεινά.

Παρά τὴν σφοδρότητα τοῦ πάθους, ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἔχει μολυνθεῖ, ὅπως ἡ ἴδια ὁμολογεῖ, ἡ Φαίδρα ἀγωνίζεται πνευματικά. Ἡ φρόνηση δὲν τὴν ἔχει ἐγκαταλείψει. Μέσα της παλεύει τὸ πάθος μὲ τὴν αἴσθηση τῆς τιμῆς καί τῆς εὐπρέπειας. Καί ἐπειδὴ τὸ ἐρωτικὸ πάθος, πού τῆς ἔχει ἐμβάλει ἡ Ἄφροδίτη, εἶναι ἀκατανίκητο, θέλει νά πεθάνει γιὰ νά μὴν ἀτιμάσει τὸν ἄντρα της καί τὰ παιδιά της. Γιὰ νά τὴν σώσει ἀπὸ τὸν θάνατο, ἡ Τροφὸς προσπαθεῖ νά τὴν παρασύρει σέ ἠθικὴ ὑποχώρηση. Παρά τὴν ἀντίρρηση τῆς Φαίδρας, μπαίνει στό παλάτι γιὰ νά μιλήσει στὸν Ἰππόλυτο καί νά κανονίσει τὴν ἐρωτικὴ τους συνάντηση.

Ἀκούονται ἄγριες φωνές ἀπὸ τὸ ἀνάκτορο. Ὁ Ἰππόλυτος ἀποπαίρνει τὴν Τροφὸ. Ἡ Φαίδρα καταλαβαίνει ὅτι τοῦ ἀποκάλυψε τὸ μυστικὸ της. Ἰππόλυτος καί Τροφὸς βγαίνουν ἀπὸ τὸ παλάτι. Ὁ νέος εἶναι ἐξοργισμένος γιὰ τὴν αἰσχρὴ πρόταση πού τοῦ ἔκανε ἡ γερόντισσα. Ἐκφράζεται ἐναντίον ὅλων τῶν γυναικῶν. Ἡ Φαίδρα μένει σιωπηλὴ. Στὸ δράμα της προστίθεται ἡ πικρία τῆς προσβολῆς. Ὁ Ἰππόλυτος ἀποχωρεῖ γιὰ νά ἐπανέλθει ὅταν ἔχει ἐπιστρέψει στό ἀνάκτορο καί ὁ πατέρας του Θησέας.

Κραυγές ἀπὸ τὸ παλάτι ἐπιβεβαιώνουν τὴν πραγματοποίησιν τῆς ἀποφάσεως τῆς Φαίδρας. Ἡ βασίλισσα κρεμάστηκε. Φθάνει ὁ Θησέας. Στὴν ὁδὸν του γιὰ τὸν τραγικὸ θάνατο τῆς γυναίκας του προστίθεται ἡ ὀργή πού τοῦ προκαλεῖ ἡ ἔγγραφη κατηγορία της ὅτι ὁ Ἰππόλυτος δὲν σεβάστηκε τὴν τιμὴ της. Ὁ Θησέας ζητᾶ ἀπὸ τὸν Ποσειδῶνα νά θανατώσει τὸν Ἰππόλυτο. Μάταια ὁ Χορὸς τὸν παρακαλεῖ νά ἀνακαλέσει τὴν κατὰρα του. Οὔτε ὁ Ἰππόλυτος καταφέρνει νά τὸν πείσει γιὰ τὴν ἀθωότητά του. Ὁ Θησέας τὸν ἐξορίζει.

Ἀγγελιοφόρος περιγράφει τὸ φοβερὸ κακό πού βρῆκε τὸν Ἰππόλυτο καθὼς ἔφευγε μὲ τὸ ἀμάξι του. Ἐμφανίζεται ἡ θεὰ Ἄρτεμη καί βεβαιώνει τὸν Θησέα γιὰ τὴν ἀθωότητα τοῦ Ἰππόλυτου. Φέρνουν τὸν ἐτοιμοθάνατο νέο. Ἡ Ἄρτεμη τὸν πληροφορεῖ ὅτι αἰτία τῆς καταστροφῆς του εἶναι ἡ Ἄφροδίτη. Ὁ Ἰππόλυτος ἀφήνει τὴν τελευταία πνοή του στὴν ἀγκαλιά τοῦ συντετριμμένου πατέρα του.

Ὁ εὐγενὴς αὐτὸς νέος, πού ἀρνεῖται τὸν ἔρωτα καί τὸν γάμο, ἔχει προσβληθεῖ ἀπὸ τὴν ὑπερηφάνεια, ὅπως ἀποκαλύπτουν ἐνέργειες καί λόγοι του. Δὲν ρίχνει

ούτε μιά ματιά στό ἄγαλμα τῆς Ἀφροδίτης πού βρίσκεται μπροστά στό ἀνάκτορο. Ἡ ἀπάντησή του πρὸς τὸν Ὑπηρέτη, πού τοῦ συνέστησε νά τιμᾷ καί τὴν Ἀφροδίτη, εἶναι ὑβριστική γιὰ τὴν θεά. Δείχνει ἀσέβεια καί πρὸς τὸν Δία. Ὑποτιμᾷ καί περιφρονεῖ τίς γυναῖκες. Εἶναι σκληρός πρὸς τὴν Τροφό, ὅταν τὴν ἐπιτιμᾷ. Προσβάλλει μέ λόγια καί τὸν ὕφος του τὴν Φαίδρα. Στὸν πατέρα του λέει: «Μέσα σ' αὐτὸν τὸν κόσμον ἄλλος πιὸ ἐνάρετος ἀπὸ μένα δέν ἔχει γεννηθεῖ...»... Καί στοὺς συντρόφους του: «...ἄντρα πιὸ καθαρό ἀπὸ μένα... ποτέ σας δέ θά ἰδῆτε».

Ἐκτός ἀπὸ τὴν ἠθική του ἀγνόητα ὁ Ἴππόλυτος ἔχει καί ἄλλα θετικά στοιχεῖα. Τηρεῖ τὸν ὄρκον πού ἔδωσε στὴν Τροφό μέ τίμημα τὴν τιμὴ του καί τὴν ζωὴ του. Συγχωρεῖ τὸν πατέρα του πού τὸν ἀδίκησε, τὸν ἐξόρισε καί προκάλεσε τὸν ὀδυνηρὸ θάνατό του.

Γιὰ τὴν ὑπερηφάνεια καί τὴν ἀσεβεία του, ὁ Ἴππόλυτος τιμωρεῖται σκληρά. Γιὰ τὴν ἀγνόητά του ἀμείβεται ἀπὸ τὴν θεά Ἄρτεμη: μετὰ τὸν θάνατό του θά τιμᾶται στὴν Τροιζήνα ὡς θεὸς προστάτης τῆς παρθενικῆς νεότητος.

ΝΙΚΟΣ ΤΣΙΡΩΝΗΣ

7 Ἀπριλίου 2023